

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА УРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ФАРҒОНА ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR-**

1995 йилдан нашр этилади
Йилда 6 марта чиқади

6-2021

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

АДАБИЁТШУНОСЛИК

З.Пардаева Кредит-модуль таълим тизимида ўқув жараёнини ташкил қилиш модели	94
Ҳ.Жураев, З.Раҳимов Фурқат ижодининг ўзига хос хусусиятлари	103
Х.Шарафиддинов Қофиянинг функционал ва структурал эволюцияси	106
Г.Муҳаммадҷонова Ижод психологизмининг бадиий талқини.....	110
Я.Нишанов Америка адабиёти тарихи: "Ва қуёш чиқмоқда" романидаги йўқотилган авлод.....	114
А.Маҳмудов Олмон адабиётшунослигида Шарқ мавзуси ва унинг эстетик роли	119

ТИЛШУНОСЛИК

А.Мамажонов, М.Мамажонов, Б.Полвонова Тилшуносликда вариантлик масаласи ва унинг бошқа ҳодисалар билан муносабати	124
С.Мўминов, А.Юлдашев Сўз илмий талқинига бир назар.....	130
М.Зокиров, Ф.Исомиддинов Билингв нутқида фонетик интерференциянинг намоён бўлиши хусусида	134
Н.Умарова, О.Холматова Мақол ва матал тушунчаси, мақоллар семантикаси хусусида	139
Г.Розиқова, М.Қурбонова Чулпон ва Беҳбудий асарларида окказионал бирликларнинг қўлланилиши.....	143
Х.Сотвалдиева Инглиз тилини хорижий тил сифатида ўқитишда мақоллардан фойдаланиш	147
Ш.Кахарова Ўқитувчи мулоқот ҳулқининг ижтимоий-лисоний хусусиятлари	151
Р.Абдуллаева Дунёнинг лисоний мақол манзарасида одамга эстетик баҳони ўрганиш муаммолари	155
Г.Мамаджанова Лингвокультуремаларнинг фрейм тақдимотлари параметрлари	159

ПЕДАГОГИКА

Т.Эгамбердиева Талабаларда интеллектуал маданиятни ривожлантиришнинг педагогик таҳлили ва талқини	164
Х.Ибраимов, К.Тоджибаева Бўлажак тарбиячи ва бошланғич синф ўқитувчиларида инклюзив компетентликни ривожлантириш ижтимоий зарурат сифатида	170

ИЛМИЙ АХБОРОТ

М.Ҳакимов, Ш.Умурзакова Озиқ-овқат микробиологияси ва биотехнологияси фанини ўқитишнинг назарий масалалари ва мустақил таълимни ташкил этишнинг шакли ва мазмуни.....	174
Н.Валиева Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида Дин ишлари бўйича қўмитанинг ташкил этилиши омиллари.....	179
М.Расулов Ўзбекистон тарихини ўрганишда маданий мерос объектларининг ўрни	182
Ф.Каримова Ўзбек халқ лирикасида олов аналогларининг бадиий вазифаси	186

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ ҲУЗУРИДАГИ ДИН ИШЛАРИ
БЎЙИЧА ҚУМИТАНИНГ ТАШКИЛ ЭТИЛИШИ ОМИЛЛАРИ

ФАКТОРЫ СОЗДАНИЯ КОМИТЕТА ПО ДЕЛАМ РЕЛИГИЙ ПРИ КАБИНЕТЕ
МИНИСТРОВ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

FACTORS FOR ESTABLISHMENT OF THE COMMITTEE ON RELIGIOUS AFFAIRS UNDER
THE CABINET OF MINISTERS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Валиева Нафиса Абдумажитовна¹

¹Валиева Нафиса Абдумажитовна

– Наманган давлат университети, катта уқитувчи.

Аннотация

Мақолада Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари бўйича қўмита ташкил этилиши учун зарур омиллар ҳусусида маълумот берилди.

Аннотация

В статье представлена информация о факторах, необходимых для создания Комитета по делам религий при Кабинете Министров Республики Узбекистан

Annotation

This article provides information on the factors necessary for the establishment of the Committee on Religious Affairs under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan.

Таянч суз ва иборалар: дин, эътиқод, диний идора, қўмита, диний уюшма.

Ключевые слова и выражения: религия, вера, духовное управление, комитет, религиозное объединение.

Key words and expressions: religion, belief, religious office, committee, religious association.

Дунёда бирон бир халқ йўқи, у ёки бу динга эътиқод қилмаётган бўлса. Одамлар яшаб келаётган даврлардан бери дин ҳам яшаб келмоқда. Уламолар фикрича, дин Аллоҳ томонидан ўз пайғамбарлари орқали башарият оламига жорий этилажаги зарур бўлган илоҳий қонунлардир[1]. У азалдан инсоннинг аллоҳ билан алоқа қилиш эҳтиёжидир. Дунёвий нуқтаи назар бўйича эса, дин–ижтимоий-тарихий ҳодиса[2]. Кишилиқ жамияти тарихий тараққиётининг маълум босқичида пайдо бўлган ижтимоий онг шакллари билан бири. Динлар ўз эътиқодчиларининг миллати, тили, ирқи, туғилган жойи, фуқаролиги каби хусусиятларни ҳисобга олмайди[3]. Динлар элатларнинг, кейинчалик эса миллатларнинг шаклланиш жараёнини акс эттирган ҳамда ўзлари пайдо бўлган ҳудудлардаги одамларнинг ўз миллатларига, давлатларига эътиқод қилишни ифодалаган. Ўз ўрнида диннинг жамиятга ижтимоий, маънавий, руҳий таъсири беқиёс[4].

Мамлакатимизда динга нисбатан муносабатнинг тубдан ўзгартирилганлиги, хусусан, ислом дини қадриятларини тиклаш йўлида қилинган саъй-ҳаракатлар олиб

борилмоқда. Ўзбекистон давлати ўз фуқароларининг диний эътиқодларини ҳурмат қилади. Ҳозирги вазиятда илмий диншуносликнинг ғоявий ва амалий иш фаолиятини ҳисобга олганда, дин ва диндорларга Ўзбекистон давлатининг адолатли муносабати ўрнатилди. Бу ҳол диний ташкилотларнинг ҳозирги ижтимоий тузумга бўлган ҳолисона, дўстона муносабатларига объектив баҳо беришни талаб этади[5].

Буларнинг ҳаммаси давр талабидан ва келажакдаги масъулиятни ҳис этган ҳолда республикамызда аҳоли диндорлиги даражасини аниқлаш, диндорлар ва диний уюшмаларнинг жамиятда тутган ўрнини туғри талқин қилиш ҳамда дин билан давлат ўртасидаги умуминсонийлик тамойилларини тиклаш ва ҳоказолар дин ва диний муассасаларга доир муаммоларга бўлган ҳолисона ёндашишдир. Бу ёндашув кўпқамлама хусусиятга эга бўлиб, мустақил республикамызнинг ички ва ташқи сиёсатида ҳам ўз аксини топмоқда. Мамлакатимиз Шарқ ва Ғарбдаги барча тинчликсевар давлатлар билан уларнинг ижтимоий тузуми, динга муносабатидан қатъи назар,

иқтисодий-ижтимоий, маданий алоқаларни кенг йўлга қўймоқда. Ижтимоий, сиёсий ҳаётда диний ташкилотлар фаоллигининг ортиб боришини демократик жараёнда улар ўрнининг мустаҳкамланиши, деб қараш мумкин. Аввало диний ташкилотларни давлатдан ажратиш, уларнинг сиёсатдан узоқлашувига олиб келади; аммо бу ташкилотларнинг фаолияти муайян маънода сиёсий характерга эга бўлиб келган. Диний ташкилотларга хос ижтимоий, сиёсий фаоллигининг тобора ортаётганини эътиборга олиб, уни икки йўналишда – ижтимоий ҳаётда ва дунёқарашда шахснинг фаоллигини талабаларнинг ошириш талаб этилади. Диний ташкилотларнинг ижтимоий, сиёсий йўналишларда объектив воқеликка ошкора ва ижобий ёндашишлари кенгайиб бораётганлиги анъана тусига кириб бормоқда. Бунга республикамиз ҳаётига ҳозирги кунда диний ташкилот ва руҳонийларнинг ҳолисона муносабатлари, бераётган ижобий баҳолари жонли шоҳид бўла олади. Бунда айрим диний ташкилотларнинг ижтимоий-сиёсий фаолиятлари муайян аҳамиятга моликдир[6]. Шунинг учун ҳозирги даврда уларга нисбатан бўлган муносабатларда умуминсонийлик, демократик ҳолислик тамойиллари тикланмоқда. Динга эътиқод қилувчиларга шўролар давридагидек маъмурий-буйруқбозлик тазйиқи ўтказишдан воз кечилди[7].

Табиат ва жамиятдаги кузатилаётган ҳодисалар моҳиятига кўра ниҳоятда мураккабдир. Табиий ва ижтимоий-гуманитар фанларда буюк муваффақиятларга эришилган ҳозирги замонда ҳам ҳали билиб етилмаган сирли жараёнлар мавжуд. Табиат ва жамиятда ҳамма нарса ва ҳодисалар доим ўзгариб ва ривожланиб боради.

Фан ҳам доим ўзгариб ва ривожланиб борар экан, унда ҳали ечилмаган янги-янги жумбоқлар, муаммолар юзага келиб туради. Фаннинг ривожланиш йўли ҳам шундан иборатки, табиат ва жамият ҳақидаги билимлар тобора бойиб боради. Кузатилаётган ҳодисаларнинг моҳиятига янада чуқур кириб бораверади. Одамзод ақли табиатда кўп ажойиб-ғаройиб нарсаларни кашф этган, шу билан табиат сирларини ўрганиб боради. Бу жараён ҳозир интенсив тарзда давом этмоқда.

Юқоридаги омиллар диний масалани давлат даражасига кўтарди. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1992 йил 7 март кунги 359-сонли “Ўзбекистон Республикасининг Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида Дин ишлари бўйича комитет ташкил этиш тўғрисида”ги Фармойишига мувофиқ Дин ишлари бўйича қўмита ташкил этилди. Дин ишлари бўйича қўмитанинг фаолияти Вазирлар Маҳкамасининг 1992 йил 2 апрель кундаги 159-сонли “Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги дин ишлари бўйича қўмита фаолиятини ташкил этиш масалалари”даги Қароридан бошланган[8].

Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 27 январь кунги 23-сонли Қарорига мувофиқ, Дин ишлари бўйича қўмита Низоми ва унинг тизимига қўшимча ва ўзгартишлар киритилган. Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 23 апрель кунги 196-сонли Қарорига мувофиқ, Дин ишлари бўйича қўмита фаолиятини янада такомиллаштириш белгиланган[9].

Вазирлар Маҳкамасининг 2014 йил 20 январь кунги 10-сонли Қарорига мувофиқ Дин ишлари бўйича қўмитанинг диний мазмундаги материалларни тайёрлаш, олиб кириш ва тарқатиш соҳасидаги фаолиятини амалга ошириш тартибини такомиллаштириш чора-тадбирлари соҳасидаги ваколатлари белгиланган[10].

Айни пайтда, диндорлар ва диний ташкилотлар Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунларида белгилаб қўйилган қўидаги талабларга ҳам риоя қилишлари лозим:

-Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунларига риоя этиш;

-диндан давлатга ва Конституцияга қарши тарғибот олиб бориш, миллатлараро адоват уйғотиш ва фуқаролараро тотувликни бузиш воситаси сифатида фойдаланмаслик;

-диний ташкилотларнинг давлат руйхатидан ўтиши;

-диний ўқув юртларида диний фанларни ўқитаётган шахсларнинг диний таълим олган бўлишлари ва диний ташкилот раҳбарияти руҳсати билангина ўқитиш ишларини олиб боришлари;

-диндорлардан мажбурий пул йиғими йиғмаслик ва туловлар ундирмаслик;

-тақиқланган ғояларни, адабиётларни, кино, фото ва видео маҳсулотларини тарқатмаслик ва ишлаб чиқармаслик[11].

Ўзбекистон давлатида яна қуйидагилар тақиқланган:

-диний моҳиятдаги сиёсий партия ва жамоат ташкилотларини тузиш. Бу ҳақда Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 57-моддасида аниқ ифода этилган. Айти пайтда, республикамизда чет давлатларда тузилган диний партияларнинг бўлимлари тузилиши ҳам тақиқланади:

-террорчилик, нарқобизнес ва уюшган жиноятчиликка қўмақлашадиган, шунингдек, бошқа ғаразли мақсадларни кузловчи диний ташкилотлар, оқимлар ва секталарнинг фаолият курсатиши;

-диндорлар ва диний ташкилотларнинг давлат ҳокимияти ва бошқарув органларига тазйиқ утказиши;

-яширин диний фаолият билан шуғулланиш;

-давлат рўйхатидан утмаган диний ташкилотларнинг фаолият курсатиши;

-диний ташкилот хизматчиларининг ҳокимият вакиллик органлари депутатлигига номзод этиб рўйхатдан ўтиши. Қонуннинг юқорида қайд этилган қоидаларига амал қилмаган фуқаролар жиноий жавобгарликка тортиладилар. Диний ташкилотлар фаолияти эса тугатилади. Давлат ва диний ташкилотлар қонунга оғишмай амал қилсалар, жамиятда сиёсий барқарорлик мустаҳкам бўлади ва фуқаролар тотувлиги тула қарор топади[12].

Адабиётлар:

1. Жураев У., Саиджонов Е. Дунё динлари тарихи. –Т.,1998.
2. Васильев А. С. История религии Востока. М., 1998.
3. Яблоков И. Н. Основы религиоведения. М., 1998.
4. Мўминов А. Диншунослик. Т., 2004.
5. Мўминов А., Йўлдошхўжаев Ҳ., Раҳимжонов Б., Комилов М., Абдусатторов А., Орипов А. Диншунослик. –Т., 2004.
6. МДА М -152 №1. Раҳбарият(1992 йил). 1 -3 варақ.
7. МДА М -152 №1. Раҳбарият(1992 йил). 4 -6 варақ.
8. МДА М -152 №1. Раҳбарият(1992 йил). 8 -11 варақ.
9. МДА М -152 №1. Раҳбарият(1992 йил). 12 -13 варақ.
10. МДА М -152 №1. Раҳбарият(1992 йил). 14 варақ.
11. Абдусамедов А. Э. Динлар тарихи. –Т.: ЎзМУ, 2004.
12. Азимов А. Ислон ва ҳозирги замон. –Т, 1992.

(Тақризчи: М.Маматов – фансафа фанлари доктори (Dsi))